

De euthanasiewet: van 1950 tot nu

Nederland was het eerste land dat euthanasie en hulp bij zelfdoding legaliseerde (in 2002). Toch is levensbeëindigend handelen in principe strafbaar. Maar, in de euthanasiewet staan de voorwaarden waar de arts zich aan moet houden om niet strafbaar te zijn. Hoe is die tot stand gekomen? En welke discussies spelen er nu?

De euthanasiewet 1950-1980

Vanaf de tweede helft van de vorige eeuw klonk steeds vaker de roep om euthanasie en hulp bij zelfdoding mogelijk te maken in Nederland. Voorstanders verenigden zich in de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie (NVVE, heet nu 'de Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levenseinde'). Deze vereniging maakte zich hard voor de legalisering van actieve levensbeëindiging.

1980-2001

In de jaren tachtig werden verschillende rechtszaken gevoerd om levensbeëindiging bij ernstig lijdende patiënten mogelijk te maken. Langzaam veranderde de rechtspraak rond dit onderwerp. Euthanasie was nog steeds strafbaar, maar artsen konden een beroep doen op 'noodtoestand' vanwege de situatie van de patiënt. Zij werden dan vrijgesproken. Daarom voelden artsen zich vrij om euthanasie toe te passen. Het duurde tot 2002 voor de euthanasiewet in werking trad en actieve levensbeëindiging daadwerkelijk gelegaliseerd werd.

2001-2002: de euthanasiewet aangenomen en in werking getreden

De politiek heeft lang geworsteld met dit onderwerp. Tijdens het tweede kabinet-Kok, op 12 april 2001, werd de euthanasiewet aangenomen. In 2002 trad de wet in werking. Deze wet spreekt artsen vrij van vervolging als zij bij iemand euthanasie of

hulp bij zelfdoding verlenen in geval van uitzichtloos en ondraaglijk lijden. De arts wordt vrijgesproken omdat hij zich (juridisch gezien) in een conflict van plichten bevindt: enerzijds de plicht om het leven te behouden en anderzijds de plicht om het lijden te verlichten. De wet is hiermee een artsenwet en geen patiëntenrecht.

In feite was de euthanasiewet een bevestiging van wat er in de praktijk al gebeurde. Nederland was hiermee het eerste land ter wereld dat euthanasie en hulp bij zelfdoding legaliseerde.

2002-2021

Met de invoering van de euthanasiewet in Nederland en andere landen is in de gezondheidszorg een belangrijke wissel omgezet. Tot ver in de vorige eeuw stond de bescherming van het leven van de patiënt altijd voorop in de medische zorg. Inmiddels is dat leven niet 'heilig' meer. Er is ruimte gekomen voor de vraag wat 'zinnig leven' is, en voor de overweging om een leven te beëindigen als je het niet zinnig (meer) vindt. Ging het in eerste instantie vooral om mensen die ernstig leden onder een ongeneeslijke lichamelijke ziekte, tegenwoordig is ook euthanasie bij vroege dementie, bij psychiatrische problematiek en bij steeds meer andere vormen van lijden een optie.

Lees meer over euthanasie op [deze pagina](#).

Discussie over legaliseren van hulp bij zelfdoding bij 'voltooid leven' 1998-2020: de discussie over een Wet voltooid leven

Al voordat de euthanasiewet werd aangenomen, werd al een rechtszaak gevoerd over hulp bij zelfdoding als iemand een 'voltooid leven' ervaart.

Lees meer over mensen die voltooid leven ervaren op [deze pagina](#).

Nadat de euthanasiewet van kracht werd, kwam er steeds meer discussie over de uitbreiding van de euthanasiewet. Zou iemand die het leven voltooid acht, maar niet valt onder de huidige criteria, niet ook legale hulp bij zelfdoding moeten ontvangen?

Dit is een nog gevoeliger onderwerp dan de euthanasiewet. In 2014 stelde het kabinet daarom een onderzoekscommissie in, de commissie-Schnabel. De commissie, onder leiding van D66-senator prof. dr. Schnabel, onderzocht de juridische mogelijkheden en maatschappelijke dilemma's rondom voltooid leven. De commissie [concludeerde](#) dat ruimere juridische mogelijkheden voor hulp bij zelfdoding onnodig en onwenselijk zijn.

Toch maakten de ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (Edith Schippers) en Veiligheid en Justitie (Ard van de Steur) in een kamerbrief bekend dat zij tóch ruimte wilden scheppen voor een

voltooidlevenwet. Zij vonden autonomie van mensen belangrijk. Niet lang daarna maakte Pia Dijkstra (D66) een initiatiefwet om voltooid leven wettelijk te regelen ('Waardig levenseinde', 2016).

In 2017 werd bij de formatie van een nieuw kabinet besloten om onderzoek te laten doen naar de omvang van de groep mensen die hun leven als voltooid beschouwen en welke kenmerken deze groep had. Dit onderzoek werd uitgevoerd door Els van Wijngaarden. In 2020 werden de onderzoeksresultaten gepubliceerd (lees [hier](#) meer).

2020: wetsvoorstel-Dijkstra: 'Wet voltooid leven'

Ook het rapport-Van Wijngaarden wees erop dat een 'Voltooid Levenwet' gevaarlijk terrein is. Het onderzoek toonde aan dat het wetsvoorstel over een kleine groep mensen gaat, en de doodswens van deze mensen veranderlijk is (o.a. afhankelijk van factoren als eenzaamheid, gevoelens 'tot last te zijn', eigenwaarde, woonplezier). Desondanks [diende D66-Kamerlid Pia Dijkstra opnieuw een wetsvoorstel in](#): 'Wet toetsing levenseindebegeleiding van ouderen op verzoek' (vaak verkort tot 'Wet voltooid leven'). Als de Eerste en Tweede Kamer deze wet aannemen, krijgen mensen boven de 75 jaar met een langdurige, onveranderlijke stervenswens de mogelijkheid om een einde aan hun leven te maken. Of de wet wordt aangenomen, is nog niet duidelijk.